

SLOVENKA

Glasiło slovenskega ženstva

Št. 8.

V Trstu 10. aprila 1897.

Letnik I.

S é n.

Liki srébrna tančica
Lega lunin svit na drevje,
V dremajočem snú se ziblje
Gosto listje in vejevje.

In v to noč zvenijo zvoki,
Kot bi pela gozdna vila.
Menda je ta čarna pesem
Meni dušo omotila.

Morda pa, da ni to pesen,
Ki jo poje vila v gaji;
Morda bil je sén o tebi,
Dragec, v daljnem tujem kraji.

V i d a.

Spomlad.

Spomlad, spomlad! Od tajne sreče
Srcé se širi mi, trepeče.
Lehak korak po travi stopa,
V svetlobi se telo mi kopa.

Krepilna luč, svetloba živa
Po udih mojih se preliva,
In duša ta v željah brezmejna,
Kako jo srka, poje žejna!

Priroda sveta, svit spomladnji
V koticék tvoj prodrè najzadnji,
Življenje, gláve, srce vsako
Temè pa morje krije tako!

Kazimir pť. Radić.

Prijateljici.

Spisala Márica II.

I.

„Veš, Stana, še danes se moram smejati, spomnivš so včerajšnjega dne, ko te je moja sestra seznanila na tako šaljiv način z onim Nemcem iz „rajha“.

„Da, da, Vera, kakor sem že omenila milostivej, izvrstno gradivo za kakšno veseloigro“, dejala je navorjena na oknu sloné. „Kedo pa gre tam le po cesti naravnost k nam, če se ne motim?“

„Saj res, ti ga ne poznaš! Prišel je šele leto po tvojem odhodu, no, pa da ti povem: doktor Rus ljubljenec mojega očeta, zahaja rad k nam, ...! je že tu! Povem mu našo šalo!“ Na lahno trkanje odzvala se je Vera z običajnim „Prosto“! Doktor vstopivši, se je elegantno poklonil, Vera pa ga je pozdravila podavši mu roko z besedami: „Čast, gospod doktor, dobro došli, čeprav očeta ni doma“. „Z gospodom sodnikom bi bil rad govoril radi volitve, vi pa imate poset... pardon! da sem vas motil, gospica Vera“.

„O nikakor niste motili, počakajte vendar malce, oče bi mi štel gotovo v zlo, da bi ne sprejela njegovega najljubšega prijatelja. Pojdite, da vas seznanim s svojo prijateljico učiteljico Stano Dobrinovo, ki ostane za nekaj časa moj ljubi gost, kaj ne, da mi jo pomagata kratkočasiti?... Sedaj pa sedimo in vi gospod doktor nam kaj povejte!“

„Najprej prosim, gospici, da mi dovolite mojo obligatno cigaretko, potem pa hm, povedal da bi kaj! Dolg čas je bilo tu-le, prazno vse, ko nam je ušla gospica Vera zopet za par dnij k sestri“.

„Oh, to so vam bili krasni dnevi za nas kaj ne, Stana, veste gospod doktor, tudi Stana je bila tam, kar iznenadila nas je. Pogodili smo imenitno šalo. Le poslušajte! Stano zadržalo je vréme, da je prišla dan pozneje kakor jo bila napovedana. Istega dne je pa prišla naša soročnica baronica Orlova. V gradu ima moj svak ravno sedaj nekega nemškega tehnik, katerega potrebuje za

nekaj časa v svojih tovarnah. Ko smo sedele popoldne vse tri: baronica, sestra in jaz v perivoju, pride slučajno mimo imenovani tehnik Schulz, in sestra pošepne baronici, da jo predstavi za pisateljico Stano, Verino prijateljico, kar je tudi storila meni nič tebi nič. Baronica je dobro igrala svojo novo ulogo a Stana, iznenadši nas drugi dan, ulogo baronice, kajti za baronico jo je predstavila sestra zopet Schulzu.

„Ha, ha, izborno“, smejal se je doktor, „a dovolite je-li gospica Stana pisateljica?“

„Veste, gospod doktor, tako me nazivlja moja prijateljica, odgovorila je Stana, a tega naslova ne pridevam si še nikakor za sedaj, pač pa čutim v sebi moč, s katero upam koristiti svojemu domu na pisateljskem polji.“

„Pesniško žilo ima Stana“, dejala je Vera doktorju, ki je nadaljeval k Stani:

„Živela ideja, čeprav nisem prijatelj emancipiranih ženskih, sosebno pa pesnikujočih ne, a ugaja mi, da hočete delovati za narod.“

„Počasi, počasi, gospod doktor“, grozila mu je Vera, „drugače vas zapišem v isto vrsto z onim Schulzem, ki je tudi vedno zabavljal pisateljicam; ko je pa zvedel, da je moja prijateljica nadarjena s tem darom, se mu je moja sestra nehote osvetila s povedano šalo. Kajti danes sem že dobila pismo od sestre, da Schulz že vse ve, kar ga je spravilo v grozno zadrego. Proti pseudo-baronici Orlovi zabavljal je grozno zoper pisateljice, osobito zoper malenkostno Stano, zvedevši pa pozneje, da je o Stani govoril — Stani sami, bil je dovolj kaznovan in osmešen.“ „Gospica Vera, milosti, opravičeval se je doktor, nisem menil nič hudega, saj poznate mojo mrznjo na vse, kar se stika. Meni se vidi, da se mora vsaka misel, vsak nazor pokoriti stiku, in to je zoperno za tako svobodo ljubečega človeka, kakor sem.“

„To se pa motite“, posegla je Stana vmes. „Naj si bo podoba še tako lepa, če je v slabem okvirji, ne napravi tistega vtisa, kakor v lepem. Ravno tako je pa z mislijo! V čem lepši obliki se nam daje, tem lažje vkrade se nam v dušo, in jaz menim, da je najdostojnejša oblika i za najplemenitejšo, najsvobodnejšo misel vezana beseda, nikdar pa spona.“

„Dobro, dobro, gospica, jako ste samezavestni. Ne dvomim, da Vas še zasačim enkrat s cigaretko v ustih, potem ste pa itak celo podobna ruski nihilistovki. Čakajte v prvem romanu, ki pride iz mojega peresa, igrali bote glavno ulogo take male nihilistovke.“

Rekla ni Stana nič, a pogledala je Vero, mislé si: „Le čakaj, ti doktore, glej, da jaz ne porabim prej tvoje osebe v kakšnej si že bodi ulogi... cigaretko sama pa me še ne naredi nihilistovko.“

II.

„No Stanka, kako ti ugaja?“ prašala je Vera ko so se jedva zaprle dveri za doktorjem. „Hm, Vera, v celoti ima mož res nekaj impozantnega, ne čudim se, če je skušnjava za ženska srca, a njegova vnanjost razkrojena... bele obrvi, brr, rdeči lasje, rdeče brke, ta barva že od nekdaj ne uživa zaupanja. Taki ljudje so hudo-

mušni. Pogled njegov ima pač nekaj čarodejnega. Vera, varuj se, meni se ne vidi vse prav.“

„Oh, duša prijateljska, dobro da si pri meni! Ti mi gotovo spametuješ srce“, dejala je Vera. „Meniš, da ga res ljubim? Ali je to ljubezen, če se jezim nanj, kadar ga ne vidim?“

„Seveda, če se jeziš zaradi tega, ker ne pride!“

„Oh, ti hudomušnica, čeprav si črnolaska! Sovražim ga, veš, da ima tako moč nad menoj, a ko pride in me pogleda, sama ne vem, ali mi mre srce sreče ali bolesti.“

„Eh, zakaj bolesti, če ti ugaja, če te ljubi, kakor se mi vidi. Prakso kakor zdravnik ima pa tako lepo, kakor si mi pravila, da preživi lahko tako ljubeznivo igračico, kakor si ti.“ „Jaz pa vedno mislim“, zavrnila je Vera z globokim vzdihom „da bo iskal petično dekle, mene pa trapi za kratek čas, a vendar mi je drag. Veš, Stana, samo tebi bi ga privoščila, drugej nobeni.“

„Ha, ha“, dejala je Stana s posmehom. „Le imej ga, jaz doslej še nisem našla možkega, ki bi se mi zdel vreden ljubezni. Pojdi s tem samoljubnim spolom! Dokler še ni celo gotov svoje žrtve, laska se in laska, a ko je navezana na veke nanj in se je že naveličal, kaže se v svojej pravej podobi.“

„Stana, jaz menim, da je doktor izjema, še danes pišem bratu, naj se osvobodi te dni in priredi tebi na čast večji izlet. Povabiti hočemo na udeležbo ves mladi svet nam znanih rodbin, da se bomo dobro imeli, on bo tudi povabljen, ti ga pa opazuj in spoznavaj, kar ti bo gotovo lažje nego tu doma, kjer bi lahko prišel na najino nakano. Sedaj pa obedovat! Oče je na komisiji, obedovali bodeva sami, dejala je Vera in prišla ljubko Stano okoli pasa, a meni je itak ljubo, da naji nihče ne moti, ker se imava tako redko kedaj....“

III.

Postaren vdovec Rušič bil je sodnik v malem mestu R. na Slovenskem. Vera, njegova enaindvajsetletna hčerka, bila mu je najdražje na svetu, odkar mu je smrt ugrabila ljubljeno soprogo, ki je bila za svoje dobe daleč okoli znana lepota. Vera jej je bila celo podobna, zatorej jo je rajši imel nego par let starejšega sina in najstarejšo hčer, ki je bila omožena z bogatim slovenskim vlastelinom in tovarnarjem. Sploh pa je negovala Vero vsa rodbina radi njene plemenite duše in ljubeznivega vedenja. Sodniku ni bila le dobra hčerka, ampak tudi vrla gospodinja. Ni čuda, da jo je oboževal ves možki svet blizu in daleč, in da so jo stavile matere v vzgled svojim hčeram, čeprav jim dostikrat ni bilo všeč, da so se polagoma zgubili vsi čestilci njihovih hčer, kakor hitro je prišla ob roki očetovej v družbo Vera, ljubka kakor prvi pomladni cvet in dražestna kakor gorska vila.

Vera ni bila koketa, za možki spol se ni menila dosti, zato so pa tem bolj zavidali tovariši doktorja Rusa, kateri je bil odlikovan z Verinim posebnim zanimanjem. Rus se je naselil pred dvema letoma kakor zdravnik v mestu. S sodnikom sta se izvrstno razumela, vezala ju je sveta vez — ljubezen do naroda. Zaprisedla sta, da

hočeta s pomočjo zvestih drugov izpodkopati v mestecu tla umetnemu nemškutarstvu; uprizarjaje besede, na katerih sta s svetim ognjem navduševala občinstvo za narod in njegove svetinje. Sodnik je jemal ob takih prilikah Vero seboj, ki se je seznanila z doktorjem, in navdušili so jo osobito njegovi duhoviti govori, kajti Vera je bila Slovenka z dušo in telesom... Govoril o ljubezni jej sicer naravnost nikoli ni, a sem ter tja kakšna pomembna besedica, žaren pogled in tisoč drugih malenkostij je za devojke mnogo nevarneje orožje... In ravno to, da doktor Veri nikoli ni dal zaželjene besede, a vendar vedel se proti njej tako, da ni bilo dvoma o njegovem smotru, navdajalo je bistrogledno Stano s temnimi slutnjami. Pa ne, da bi bila na podlagi lastnih skušenj tako nezaupna proti možkemu spolu, le našla še ni bila doslej nobenega, kojemu bi bila zaupala... Bila je hči preprostih starišev z bližnjega sela. Obitelj ni bila premožna, razven nje so bile še tri sestre, in oče, dobro vede, da ne more voliti nobenej velike dote, skrbel jim je za kruh. Stano je dal v učiteljišče, češ, bistra dekle je in dobivši službo, lahko mu pomaga včasih pri odgoji ostalih sestic. Ni se motil, kajti Stana je res živela le za svojo obitelj in strastno ljubila svoj narod. Veselje jo je bilo gledati, kako je včasih navduševala svoje tovarišice z vzneseno besedo za majko Slavo ter jim pokladala na srce, naj malce manj žrtvujejo modi, da jim preostane vsaj nekaj za narodni davek. Ogenj in življenje bila jo je ob takih prilikah vsaka mišica, sveti plamen pobarval jej je drugači blede obrazek in ustnice so jej trepetale notranje oduševljenosti za sveto stvar. Taka je bila torej Verina prijateljica Stana, nekaj mlajša in drobnejša od nje.

IV.

Bilo je drugi dan po izletu, ki je vspel nad vse pričakovanje. Sodnik se je vrnil baš s svojega običajnega sprehoda po obedu in ker ni našel Vere in Stane v sobah, iskal ju je in našel na vrtu pod oblastno lipo. Prisedel je k njima z dolgim čibukom, in pogovarjali so se o včerajšnjim izletu.

„Kako vam je kaj ugajala včerajšnja družba, gospica Stana?“ prašal je sodnik.

„Raz splošno stališče dobro, kajti kedor se je dolgočasil, bil si je res sam kriv, a kar se tiče posameznikov, n. pr. onega medicenca Vršiča, o katerem upam, da nima dosti somišljenikov med velikošolci, moram reči, da me je grozno užalil na mojej narodnej zavesti.“

„Kako to, Stana“, prašala je Vera, „tega mi še nisi omenila.“

„Veš, ko smo šli s kolodvora in jo zavili proti gori, zgubila sem jaz svoj ogrtač. Ravno ob vznožji pa pričeče z njim k meni tisti Vršič in me prosi, ali dovolim, da mi ga nese on na vrh in ostane pri meni. Dovolivši mu, ker me je zopet vleklo spoznati mišljenje mladega naraščaja, govorila sva o marsičem, prašala sem ga tudi ali je že čital novi ženski list, na kar mi ta blaziranec nesramno odgovori, da že več nego štiri leta ni čital nič slovenskega, češ, da najde na nemškem jeziku dosti več izbornega čtiva. Opozorivši ga na najhujše pojave

naše literature, na koje smo lahko ponosni, izrazila sem se, da ne bi verjela nikoli takih nazorov slovenskega visokošolca, ko bi se ne bila prepričala osebno. Dejala sem mu, da vzlic temu ne prestanem zagovarjati nad, katere stavi narod v akademiško mladino, a on se je smejal mené, da smo Slovenci grozno idejalen narod, naše ideje da so neslane, neumne, humbug itd. Pobahal se je tudi, da je izstopil iz Triglava in je gost... „Carniole“ in to zaradi osebnostij.

Začudila sta se oba poslušalca, sodnik je pa menil, da je sicer v Slovencih navada, da zaradi zasebnih spletk trpé javne narodne stvari.

„A da bi rajni oče Vršič, ki je bil eden najodločnejših sinov Slovenije, vedel, kako daleč je moralno propal njegov sin, stresel bi se v grobu.“

„Odličan Slovenec njegov oče?“ prašala je čudom Stana.

„Da, da, gospica, povzel je besedo sodnik, a mati... Nemka. To je rak na telesu naše mile domovine... tako... tako, sedaj pa moram v „Narodni dom“, kjer ima sejo podporno društvo za slovenske visokošolce...“

„In ti Stana, včeraj sta bila dlje časa skupaj z doktorjem, kakšna je tvoja sodba o njem?“ prašala je Vera v eni sapi.

„Veš, Vera, narodnjak je, a menim, da bi se ne premišljal dolgo vzeti tujko za ženo, ako bi mu prinesla dosti tisočakov. Duhovit je Rus, ne čudim se, da te je omamil, a jaz menim, da ti tiči bolj v domišljiji nego v srcu.“

„Meniš, da me ljubi?“

„Sedaj mogoče površno, veš, ugaja mu, da si je vkrotil najbolj hladno in najbolj oboževano mladenko.“

„In da bi on žrtvoval denarju svojo narodnost“, čudila se je Vera.

„Da, jaz nobenemu ne zaupam v tej točki. Le poglej! Naši najslaviteji rodoljubi imajo tujke za žene, katere jim potem vzgajajo deco v tujem duhu. Dandanes možki niso več izbirčni! Ne gleda na drugega, ko se ženi, kakor na denar. Zato pa tako propada od dne do dne družbinsko življenje. Veš, kaj mi je še rekel oni dijak na izletu? Da živi le za užitek. Če se bo ženil, bo se le radi denarja. Na moj ugovor, kaj bo pa z ženo, spoznavši, da nista drug za drugega, odvrnil je: „Njene novce lahko rabim vzlic temu, ž njo mi pa itak ni treba živeti.“

„Meni se vidi, da so dandanes v tej točki pač vsi možki edini, a če misli človek na ubogo deco in njeno vzgojo, gabijo se mu taki sebični ljudje. Ne rečem, da bi bili koristolovci le možkega spola, a med slovenskim ženstvom so le redke koristolovke.“

„Da, prav praviš, Stana, popolnoma podpisujem tvoje nazore, veš ponosna sem na svojo prijateljico! Če se ne omoži nobena od naji, na starost bova pa živeli skupaj. Nekaj dote bom že imela, ti pa svojo pokojnino, o veš, to bo idilično, mirno življenje!“

Precej let pozneje... Vera in Stana sta bili zopet

skupaj. Sedé pod ravno isto staro lipo kakor nekaj, pravili sta si svoje dogodke, kajti po zadnjem svidenji občevali sta le pismeno.

„Kaj ne, da si srečna sedaj, draga Vera“ dejala je Stana. „Veš, takrat mi je bilo pač strašno težko, ko sta se ločila z doktorjem. Zakaj pa je pravzaprav šel iz vašega mesta?“

„Menil je, da ga je treba ob jezikovnej meji in se kmalu preselil v trg L. Vedno manj in manj smo slišali privatnega o njem, le časopisi so bili vedno polni njegove hvale. Jaz sem bolj in bolj spoznavala, da me je vezala nanj le velika oduševljenost, s katero se ogrevam še vedno za vsacega narodnega boritelja, kakor sem ti lani poročala, slišalo se je, da se je dr. Rus potegoval močno za neko bogato, bogato... nemško „plemenito“, ki pa se e odločila rajši za nekega ruskega kneza. Ni mi žal zanj, kajti to-le je vsa moja sreča, dejala je Vera, dvignivši na roke malega sinčka, ki jej je bil baš prinesel v krilo poln klobuček najrazličnejših cvetok s travnika, kjer se je igral s pestunjo.

„Glej, Stanče, to je naša ljuba Stana, daj tudi njej rožic; mamica jo ima jako rada“.

„Stanče tudi rad“, dejal je štiriletni dečko.

„Kaj pa soprog?“ dejala je Stana.

„Oh, najboljši človek! Ti Stana, moj Milan in pa Stanko, ste moji biseri na svetu. Veš, žal mi je, da ni sem Milana poznala že prej. Vsak dan ga bolj ljubim in moja prva skrb je, da bo najin sinček tudi tak narodnjak-poštenjak. Pa sedaj ne smem več hvaliti, kajti tam le prihajata z očetom, in če on sliši, se mi še prevzame. Kaj pa ti Stana, ali še res nisi našla nobenega, ki bi bil vreden tvojega zaupanja?“

Drugikrat o tem, moja Verica, da si le ti srečna !..

Bodimo obzirni!

Spisala Sava

Rahla obzirnost je v krogu družinskega življenja neprecenljive vrednosti — pa tudi v občevanju z ljudmi izven rodbinskega kroga je neizogibno potrebna. Ona je pravi znak rahločutnega ženskega srca, ki požene uže svoje kali v nežnem otroškem srci; ona je takorekoč prirojena, ter se po pravi vzgoji stoprav razvije v dičen cvet.

Vendar je obzirnost dvojna: jedna izhaja iz plemenitega duha in rahločutnega srca — druga ima svoj izvor v pôdli samopašnosti in malenkostnem mišljenju.

Plemenita obzirnost je ona, po kateri ne gledé na svoje ugodnosti pomagamo bližnjemu do njegovega blagostanja — akoravno nam je včasih pretrpeti male žrtve. K tej obzirnosti navajamo deco, da se mirno in tiho igra, mej tem, ko biva gôst v naši hiši, — o času, ko oče počiva ali čita; — vadimo te obzirnosti dekletce, da potrpežljivo prenaša sitnosti mlajšega bratca; te obzirnosti vadimo mladino v občevanju s starimi ljudmi, —

napram sorodnikom, napram poslom! Obzirnosti se vadi mladina napram svojim — napram tujcem! Ta obzirnost je neko spoštovanje, ki se ne javlja v besedah, temveč prešinja vso zunajnost človeka — in se nikdar ne spozabi. Izmed takih ljudij spoznaš brezobzirneža — na hip.

Obzirnost iz pôdli samopašnosti, malenkostnega mišljenja je druga. Tu sem spada četa takozvanih „stanovskih“ obzirnostij. Puhlost, krivi nazori o življenju in človeški družbi, predsodki so nje kali. Ona prouzroča neizmerno škodo rodbini! Iz „stanovskih“ obzirnov se živi v razmerah, katerih nikakor ne vzmore niti njih omika, niti jih ne vzmorejo dohodki. Iz „stanovskih“ obzirnov se oblači potratno, se vzdržuje tolpa poslov; iz teh obzirnov se brani hčeram, da se ne izučé za kak poklic, niti se ne navajajo samostojnosti! Iz teh obzirnov se silijo mladenci k studijam na visokih šolah h čemer pa jim nedostaje veselja kakor zmožnosti! Iz teh obzirnov se jih odteguje stanovom, v katerih bi lahko in mnogo storili v obči blagor. S kratka: iz same „obzirnosti“ zavozí se na kriva pota — ali pa se zahteve mladih ljudi pritirajo do višin, katere jim ostanejo nedosežne ter jim ne prinašajo drugega nego kopo prevár.

Brezobzirnost — nasprotna lastnost — je — bodisi v dobrem — bodisi v slabem pomenu besede — povse možka lastnost. — Kakor se pa brezobzirnost šteje ženski v najvišje zlo — v isti meri se brezpogojno odpušča možkemu. Kedo bi zameril krepko in neumorno delujočemu možu — ako v obilih svojih poslih ne upošteva vseh okolščin, katere zahtevajo njega obzirnost! Dá, tudi brezobzirnosti imamo, ki so vredne najvišjega priznanja. To je brezobzirnost onih mož, katerih niti lastna sreča, in lastno življenje in njega ugodnosti ne odvrnejo od spoznane resnice! Mož, ki deluje po notranjem prepričanji za dobro stvar ne sme poznati obzirnosti do ljudi, ki ga motijo v težnji za njegovim smotrom. Njega brezobzirnost je brezobzirnost plemenitega junaka — ki ne upošteva je solz in prošenj svojcev, žrtvuje svoje življenje za svojega bližnjika — žrtvuje za obči blagor — za vzvišeno idejo! Zgodovina nam imenuje na stotine takih mož. V taki brezobzirnosti si delajo pota veliki duhovi, slavni pesniki, umetniki..... Iz take brezobzirnosti, ki nam kaže neupogljivost močnih duhov — izvira ponosno in tiho prenašanje neizrečenih muk kristjanskih mučnikov vseh dob.

Brez te brezobzirnosti bi ne bilo napredka, nikake kulture! Mej ženami baje ni takih močnih brezobzirnih duhov? Mi pa bi vendar k njim prištevali vse one odločne, neustrašene žene, ki so v novejšem času nastopile kot vzgojiteljice in čuvajke zatiranih svojih sestra, ter s previdnostjo in zmernostjo mnogo, mnogo koristile njih duševnemu napredku. Da, tudi te so močni duhovi — ki, sveste si pravičnosti svojih zahtev — ne gledajo ni na desno, ni na levo, kaj poreko ozkosrčni njih „prijatelji!“ — Tudi tem gre zasluga one vzvišene brezobzirnosti, ki je sorodna junaštvu. Sledite jim ve, katere se čutite zmožne k temu poklicu! Ta brezobzirnost ne izključuje nežnočutne obzirnosti! —